

Geachte commissieleden van de Commissie Toekomst Accountancysector,

Met interesse heb ik kennis genomen van de "Voorlopige bevindingen van de Commissie Toekomst Accountancysector". Bij deze reageer ik graag op uw uitnodiging om te reageren op de voorlopige bevindingen en aanbevelingen van de commissie.

Graag deel ik mijn reactie in op basis van de door u gevraagde structuur, waarmee ik ook de kern zal raken van mijn respons, die erop neerkomt dat de accountancysector juist meer focus zal moeten hebben op pre-financiële of niet-financiële informatie om te zorgen dat de verwachtingskloof niet toeneemt en incidenten zullen toenemen.

Hoofdconclusies van de CTA

Voor de beoordeling of de hoofdconclusies van de CTA door mij gedeeld worden, baseer ik mij op de samenvatting in uw rapport.

De publieke taak van de accountant

Ten eerste ben ik blij met de constatering dat de accountant een cruciale publieke taak vervult in het maatschappelijk verkeer. De accountant is in zekere zin de politie-agent van de financiële sector. Doordat er politie is, zullen de meeste mensen zich aan de wet houden. Je voorkomt daarmee echter niet dat er altijd rotte appels zijn die zich niet aan de wet zullen houden. Je verhoogt wel de detectiemogelijkheid doordat er politie-agenten rondlopen. Maar de politie kan niet op alle plaatsen tegelijk zijn, en dus zullen er misdrijven zijn die niet worden opgelost. Zo kan ook de accountant niet alle fraude ontdekken. Maar wel zullen de meeste bedrijven door de jaarlijkse wettelijke controle zich houden aan de algemeen aanvaarde verslaggevingsregels en geen fraude plegen. De positieve effecten van de accountantscontrole is daarbij vrij onzichtbaar, omdat we door ons fundamentele beginsel van vertrouwelijkheid uit de VGBA het niet kunnen melden als we fouten uit een jaarrekening halen alvorens de publicatie daarvan.

In dit licht ben ik ook zeer content met de constatering dat het niet mogelijk is om zonder incidenten te kunnen opereren. De benoemde vicieuze cirkel in paragraaf 3 is daarom in mijn optiek helder verwoord. Ik ben blij dat de Commissie vanuit een structurele visie op de sector haar aanbevelingen heeft benoemd.

De maatschappelijke kloof

Bij de Maatschappelijke kloof in artikel 4 benoemt de CTA duidelijk dat sprake is van een verwachtingskloof ten aanzien van duurzame ontwikkeling. Ik ben inderdaad van mening dat een groot risico voor de accountancysector is dat mogelijke financiële instabiliteit van ondernemingen als gevolg van verkeerde inschattingen in duurzame ontwikkeling en als gevolg van de klimaatcrisis niet duidelijk genoeg blijkt uit de jaarverslagen die door accountants zijn getoetst aan artikel 391 lid 1 (en verder) Titel 9 BW2.

Wettelijke vereisten

Artikel 391 lid 1 en 2 Titel 9 BW2 benoemt het volgende ten aanzien van de vereisten aan het jaarverslag:

"Het bestuursverslag geeft een getrouw beeld van de toestand op de balansdatum, de ontwikkeling gedurende het boekjaar en de resultaten van de rechtspersoon en van de groepsmaatschappijen waarvan de financiële gegevens in zijn jaarrekening zijn opgenomen. Het bestuursverslag bevat, in overeenstemming met de omvang en de complexiteit van de rechtspersoon en groepsmaatschappijen, een evenwichtige en volledige analyse van de toestand op de balansdatum, de ontwikkeling gedurende het boekjaar en de resultaten. Indien noodzakelijk voor een goed begrip van de ontwikkeling, de resultaten of de positie van de rechtspersoon en groepsmaatschappijen, omvat de analyse zowel financiële als niet-financiële prestatie-indicatoren, met inbegrip van milieu- en personeelsaangelegenheden. Het bestuursverslag geeft tevens een beschrijving van de voornaamste risico's en onzekerheden waarmee de rechtspersoon wordt geconfronteerd.

In het bestuursverslag worden mededelingen gedaan omtrent de verwachte gang van zaken; daarbij wordt, voor zover gewichtige belangen zich hiertegen niet verzetten, in het bijzonder aandacht besteed

aan de investeringen, de financiering en de personeelsbezetting en aan de omstandigheden waarvan de ontwikkeling van de omzet en van de rentabiliteit afhankelijk is”.

Daarnaast zijn bepaalde OOB's gebonden aan EU-wetgeving inzake de openbaarmaking van niet-financiële informatie wat verankerd is in het wetboek in artikel 391 lid 5 waarin is beschreven dat middels besluiten richtlijnen kunnen worden gegeven inzake *een niet-financiële verklaring als bedoeld in richtlijn 2013/34/EU van het Europees Parlement*

De wet schrijft daarbij voor in artikel 393 lid 1 BW 2 Titel 9 dat de accountant nagaat of het bestuursverslag de vereiste gegevens bevat zoals beschreven in artikel 392 lid 1, onderdelen b tot en met f. Ook gaat de accountant na of het bestuursverslag verenigbaar is met de jaarrekening, en of het bestuursverslag in het licht van de tijdens het onderzoek van de jaarrekening verkregen kennis en begrip omtrent de rechtspersoon en zijn omgeving, materiële onjuistheden bevat.

Andere maatschappelijke verwachtingen

Aan deze wettelijke vereisten is de accountant gebonden, en deze leiden tot een maatschappelijke verwachting ten aanzien van de werkzaamheden van de accountant op het gebied van andere aspecten dan de puur financiële aspecten die traditioneel tot het werkveld van de accountant behoorden.

We zien namelijk als eerste dat ondernemingen nog zeer traditioneel omgaan met de informatieverschaffing in hun bestuursverslag. Daarbij verwijs ik u onder meer op het rapport “In balans 2018 – deel A. Themaonderzoek niet-financiële informatie in bestuursverslagen 2017” van de AFM (d.d. 13 december 2018). Uit deze rapportage blijkt dat de AFM oordeelt dat de rapportage van 89 onderzochte ondernemingen over de diverse niet-financiële aspecten beter kan en moet. Het besluit wordt niet op alle onderdelen nageleefd. Deze mening is opnieuw benadrukt in de AFM-publicatie “Trendzicht 2020” van 10 oktober 2019.

Ontwikkelingen in de samenleving

Daarnaast zien we dat maatschappelijke vraagstukken, waaronder de klimaatcrisis, ingrijpende gevolgen hebben en kunnen hebben in de nabije toekomst op de toekomstige winstgevendheid van ondernemingen. Zo zien we momenteel dat PG&E faillissement heeft aangevraagd in de VS, door de hoge schadeclaims als gevolg van de extreme bosbranden in Californie. Daarbij verwijs ik u graag naar het artikel daarover van de Wall Street Journal: <https://www.wsj.com/articles/pg-e-wildfires-and-the-first-climate-change-bankruptcy-11547820006>, waarin betoogd wordt dat de gevolgen van de klimaatcrisis in de toekomst zullen leiden tot onverwachte faillissementen.

Ook wijs ik u graag op het bestaan van zogeheten ‘stranded assets’ of de ‘carbon bubble’. Dit zijn termen die gebruikt worden in de financiële sector om te wijzen op de olie-, gas- en koolstofvoorraden die op de balansen staan geactiveerd van grote olie- en gasbedrijven. De totale som van deze voorraden overschrijden het totale ‘carbon budget’, de hoeveelheid CO₂(-equivalent) die de wereld nog kan uitstoten om de klimaatdoelen van Parijs te behalen. De verwachting is dat ergens tijdens de versnelling van de energietransitie deze ‘carbon bubble’ zal barsten, en daarmee zal leiden tot een nieuwe financiële crisis, zie hiervoor het volgende artikel van The Guardian: <https://www.theguardian.com/environment/2018/jun/04/what-is-the-carbon-bubble-and-what-will-happen-if-it-bursts>.

Als gevolg van deze ontwikkelingen verwacht de internationale gemeenschap steeds meer een zogeheten Inevitable policy respons. In dit artikel van de UN PRI is deze beleidsreactie op de gevolgen van de klimaatcrisis duidelijk verwoord: <https://www.unpri.org/inevitable-policy-response/what-is-the-inevitable-policy-response/4787.article>. Dit zal ook leiden tot een noodzaak voor betrouwbare informatievoorziening aan overheidsinstanties over de prestaties van ondernemingen op het gebied van de te stellen doelen in de beleidsreactie. De accountant kan hier op basis van haar of zijn expertise op het gebied van controle en het verstrekken van zekerheid een cruciale rol spelen in het toevoegen van vertrouwen aan de verantwoording van bedrijven inzake dit beleid. Het is daarbij betreurenswaardig als de accountantssector deze taak niet op zich neemt, omdat juist een accountant vanuit de fundamentele beginselen en overige gedrags- en beroepsregels waaraan zij of

hij gebonden is een onafhankelijk oordeel kan vellen over de verantwoording op vereiste niet-financiële informatie.

Niet-financiële informatie niet voorbehouden aan de accountant

Op het moment dat de controle van niet-financiële informatie niet wordt voorbehouden aan accountants ontstaat tevens het risico dat de jaarverslagen van bedrijven niet voldoen aan de wettelijke vereisten van het jaarverslag. Door in de bevindingen van de CTA niet-financiële informatie tot de periferie van de accountancysector te veroordelen, bestaat het risico dat traditioneel opgeleide en ingestelde accountants een vrijbrief ontvangen om daar in de controle geen aandacht aan te besteden. Door in de controle van het jaarverslag geen aandacht te schenken aan de (niet-financiële en financiële) risico's die bedrijven in de toekomst lopen als gevolg van de klimaatcrisis en andere milieu-aangelegenheden, zoals de huidige Nederlandse stikstof-crisis, ontbreekt een fundamenteel inzicht in de toekomstbestendigheid van een dergelijke onderneming. Daarmee voldoet het jaarverslag feitelijk niet aan de hierboven beschreven wettelijke vereisten. Het is aan de accountant, om op basis van de tijdens de controle verkregen kennis en begrip, een oordeel te vormen over de volledigheid van de door het bedrijf verstrekte informatie over deze risico's. Het zou tragisch zijn als de accountant deze taak niet op zich neemt.

Het is daarnaast zeer waarschijnlijk, dat zodra sprake is van grote financiële waardeverminderingen als gevolg van dergelijke ontwikkelingen, ook de accountant zal worden aangesproken op haar of zijn inschatting van de continuïteit van de onderneming, en van de risicoparagraaf die in eerdere jaren is benoemd. Indien op dat moment belangrijke informatie in het jaarverslag ontbreekt over de gevolgen van toekomstige ontwikkelingen op de toekomstbestendigheid van de onderneming kan een belegger of overige gedupeerde dit aangrijpen om ook de accountant aan te spreken op het ontbreken van dergelijke informatie. Zeker aangezien nu sprake is van gedegen richtlijnen ten aanzien van dergelijke risico's, zoals de aanbevelingen van de Taskforce on Climate-related Financial Disclosures (TCFD), bestaat er een goede mogelijkheid voor organisaties om wel degelijk diepgaand over deze risico's te rapporteren.

Verzoek tot aanpassing aanbeveling ten aanzien van duurzame ontwikkeling en de rol van de accountant bij niet-financiële informatie

Graag wil ik u daarom vragen om uw aanbeveling in deze te herzien, en aan te geven dat het de maatschappelijke rol van de accountant past om op de hoogte te zijn van de gevolgen van ingrijpende maatschappelijke veranderingen. Ik wijs hierbij ook op de grote gevolgen van digitalisering, automatisering en robotisering die tot fundamenteel andere wijzen van samenwerking en bedrijfsvoering kunnen leiden, en dus ook met grote financiële implicaties. Juist pleit ik er daarom voor om een grotere rol van de accountant ten aanzien van de niet-financiële informatie in het bestuursverslag. Ook beleggers en andere partijen op de financiële markten vragen daarom, zoals het Platform voor Duurzame Financiering, waarin onder andere De Nederlandsche Bank partij is, en wijzen op de noodzaak om de aanbevelingen van de TCFD toe te passen in verslaggeving (<https://www.dnb.nl/nieuws/nieuwsoverzicht-en-archief/Persberichten2018/dnb374716.jsp>). Ik vertrouw erop dat u na nadere beschouwing zult constateren dat de rol van de accountant op deze thematiek veelzijdig en zeer maatschappelijk relevant kan zijn. Ik hoop dat u met uw herevaluatie van deze bevindingen zult bijdragen aan een grotere rol van accountants in het maatschappelijk debat over de transitie naar een duurzamer samenleving.

UN Sustainable development goals

Ten slotte wil ik nog even ingaan op het feit dat u in uw bevindingen ten aanzien van niet-financiële informatie met name de sustainable development goals, SDG's, van de Verenigde Naties benoemd. SDG rapportages zijn maar een zeer beperkt onderdeel van het vakgebied van duurzaamheidsverslaggeving en assurance daarop. Juist bij de rapportage over het bijdragen aan de SDG's door bedrijven zien wij in de praktijk van duurzaamheidsverslaggeving dat sprake is van een gebrek aan eenduidige verslaggevingsregels, cherry picking door bedrijven en ongebalanceerde verslaggeving over behaalde resultaten. Door de focus alleen op deze SDG's te leggen, ontbreken belangrijke onderdelen van de duurzaamheidsverslaggeving van ondernemingen. Ik wijs hierbij op

belangrijke wetgeving in deze zoals het besluit bekendmaking niet-financiële informatie of de vereisten van de nieuwe corporate governance code ten aanzien van lange-termijn waardecreatie. Ik hoop hierboven duidelijk verwoord te hebben dat de kern van duurzaamheidsverslaggeving, pre-financiële of niet-financiële verslaggeving gelegen is in de gevolgen van onze sterk veranderende leefomgeving en eisen die gesteld worden door de transitie naar een duurzamere vorm van economisch handelen, en de gevolgen daarvan voor de toekomstbestendigheid van ondernemingen. De SDG's benoemen een buitengewoon prijzenswaardig en ambitieuze doelstelling, die hopelijk zal bijdragen aan het mitigeren van de hierboven benoemde risico's voor bedrijven. Hierbij is echter geen sprake van een daadwerkelijk verslaggevingskader waar organisaties aan gebonden zijn. Daarom ben ik van mening dat het niet passend is om de SDG's zo'n grote plek te geven binnen het rapport.

Aanbevelingen van de CTA

Zie hierboven ten aanzien van mijn commentaar op specifieke aanbevelingen.

Ontbreken onderwerpen

Mijns inziens ontbreken er geen onderwerpen in het interim rapport van de CTA.

Ik hoor graag uw reactie op de door mij verstrekte kanttekeningen en verzoek tot aanpassing.

Graag licht ik een en ander persoonlijk toe als dat wenselijk wordt geacht.

Met vriendelijke groet.

P.s.: deze respons is op persoonlijke titel geschreven.